

סנהדרין בימינו

מאת אייזיק אלון

א

דעתם להציע תכנית כעין זו, כי לא רצו לעורר שנאה והתמרמרות במחנה ה־אורטודוכסים.

אבל למרות שתיקתם בירושלים, התחילו רבים מהם לאחר ששבו לארצות מגוריהם, לעשות תעמולה בעד איגוד הקהילות בארצות מגוריהם. עשו כן הרבנים, שהם מודאגים ביותר בראותם את ההפקרות השוררת בעניני נישואי תערובות, והם מקווים שאולי יעלה בידם בכוחות מאוחדים לעצור בפני המגיפה הזאת. וגם הרבנים הזקנים ש"החרימו" בית־דין עליון, ממליצים ומציעים יצירת אגודה אחת של כל בתי כנסת החרדים בכל ארצות אמריקה בכדי שהאגודה תשגיח על המצב הדתי, ותבוא לעזרת הקהילות הזקוקות לעזרה להילחם נגד המגיפה של נישואי־תערובות ולחזק את ידי אלה שמתנגדים להכניס שינויים בבתי כנסת שלהם שריח יהדות שמרנית [קונסרבטיבית] נודף מהם, כמו סילוק המחיצה המבדלת בין אנשים ונשים, שהרבה קהילות בארץ שנתייסדו לפני עשר שנים על טהרת הקודש, כדין וכדת, גברים לחוד ונשים לחוד, "ראו אור" ומחליטים לתקן את המעוות, ולזכות את הנשים בשוויון זכויות. אלה הם "פורצי־גדר" ממש, שהם מהרסים את הגדר [המחיצה] שהעמידו אבותיהם בהתאם לדיני ישראל ומנהגיהם*.)

אבל הרבנים האלה, כנראה, מתעלמים מן "הסכנה" שסוף סוף אגודה כזאת עלולה ליצור בית־דין גבוה שיוענק

לאחר שהצליחו גיבורינו במדינת ישראל לשחרר את העיר העתיקה של ירושלים נתעוררה תנועה בין אחינו, ביחוד בין האדוקים שבהם, בכל ארצות הגולה, וגם בארץ־ישראל, לקרוא עצרת של רבנים, פרנסי הקהילות ומנהיגי העם, להתאסף בירושלים, כדי לדון על המצב הדתי השורר בעולם היהודי, ולטכס עצה כדת מה לעשות נגד מגיפת התבוללות ההולכת ומתגברת משנה לשנה. נישואי־תערובות מתרבים במידה גוברת, ובכל מאה נישואין כאלה הסטטיסטיקה מוכיחה ששמונים מהם רשומים בדיו אדום, זאת אומרת שה־אומה הישראלית הפסידה.

לתמהוננו הכריזו הרבה מגדולי תורה שלנו "חרם" נגד התנועה. אמנם לא חרם ממש, בלוויית הדלקת נרות שחורים ותקיעת שופר, כעין נידוי ושמתא, שאסור לבוא בד' אמות של המוחרם, אלא הודיעו שאין להם חלק בה, ולא יבואו לעצרת המתכננת, ואף יעצו לקהילות, וביחוד לרבנים, שלא ישתתפו בה. וטעמם ונימוקם עמם. הם חששו שמא יציעו וידונו הצירים מכל קצווי ארץ על דבר יצירת "בית־דין עליון", ובכללן תיקונים בדת, בהתאם להכלל "עת לעשות לה' הפרו תורתך". ואף־על־פי שהרוב היותר גדול של הצירים שהתאספו בירושלים קיוו שהאסיפה תדון על ייסודו של בי"ד עליון, לא העז ועד המכין להעלות את השאלה הזאת על סדר־היום, וגם כפרו שעלה על

* במסכת מגילה דף כ"ג ע"א אנו לומדים "הכל עולין למנין שבעה, ואפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבורא". בימינו אלה נשתנה המצב של האשה והיחס בין המינים.

לוקת שפרצה בין הרבנים, ועם פטי-
רתו של ר' יעקב בירב בא קץ
לסמיכה.

גם בימינו, בשנת 1927, נעשה נסיון
להקים בית-דין עליון שהתפקיד שהור-
טל עליו יהיה לתקן תקנות וגם לעשות
תיקונים בדת למען חיוזק היהדות החז-
רדית שהיתה הולכת ויורדת. הרבה
מאמרים הופיעו בעתונים באמריקה
וגם בארצות אירופה, בעד אירגון כעין
זה וגם נגד ** כמה יהודים כתבו
מאמרים וגם מכתבים לעורך ונתנו
טעמים ונימוקים בעד הקמת בית-דין
כעין הסנהדרין לפנים. הרב ד"ר חיים
טשרנוביץ [רב צעיר] תמך ברעיון של
ייסוד סנהדרין במאמריו שפירסם אז
ולאחר מכן. הטעמים והנימוקים שנתנו
אלה שתמכו בהצעה ההיא היו שה-
מתקנים [הריפורמים] עושים שמות בין
נעורינו שחנינוכם הדתי דל ושדוף. הם
אינם יודעים דבר בעניני יהדות וסכ-
נת הניתוק ממנה גדולה ביותר.

זאת ועוד אחרת: הדור החדש בומ-
נו בכלל הוא מושפע מרוח המרידה
השורר בעולם, ולא נוכל לפתותו
להיות שומר דת עת שאנו מדגישים
אמונה בשכר ועונש בעולם הבא. נוער
זה טוען שאף אחד לא חזר מקברו
להגיד לנו מה מתרחש שם. הוא
מאמין רק בדברים שעניו רואות, אף
על פי שגם עיניו לעתים מתעות אותו.
אף לפנים היו מצויים יהודים נאור
רים, שאמנם היו זהירים בקלה כבחז-
מורה, אך הבינו לרוח הדור. זכורני,
שאבא שלי, ז"ל, שהתמיר על עצמו
ביותר בקיומן של מצוות, לא ניסה
מעולם לאיים על ילדיו שהשם יענוש
אותנו אם נחטא, וגם לא ניסה ליישב
ולבאר לנו את השאלה המטרדית בני
אדם אלפי שנים: "צדיק ורע לו,
רשע וטוב לו?" בתשובה השיגרתי
שהרשע מקבל את שכרו בעולם הזה
בעד מעשיו הטובים הספורים שעשה
בחיו, אבל בעולם הבא ייענש בעד
רוע מעלליו. הצדיק, מאידך, בא על
עונשו בעולם הזה בעד החטאים הספו-
רים שעשה בחיו, כי "אין צדיק בארץ
אשר יעשה טוב ולא יחטא", אבל
בעולם הבא, יקבל את שכרו במילואו
בעד צדקותיו. אבי ידע שביאור כזה
לא יעשה רושם עלינו. הוא ידע מראש
שהנסיונות בהיים ילמדונו את הלקח
שברי ושמא ברי עדיף, לכן השתדל

לו סמכות לתקן תקנות וגם תיקונים
בדה, כעין הסמכות שהיתה לפנים רק
בידי הסנהדרין הגדולה.

כשאני לעצמי, שאינני רב ולא בן רב,
מאחל שבית-דין כעין זה יוולד רק
משום טעם אחד שמטרידני זה כשישים
שנה, מיום שהתחלתי להתעסק במקצוע
שלי, בפרקליטות, ובאתי במגע עם
"אלמנה חיה" זאת אומרת, עגונה, אשה
שבעלה עזבה בלא גט.

בכמה מקומות בש"ס אנו לומדים
שאין דבר שבערוה פחות משנים עדים,
אבל במקום שיש סכנה שבת ישראל
תישאיר עגונה כל ימי חיה הקלו. [ראה
גיטין, דף ב' עמוד ב.], ועד אחד או גם
בלי עד כשר אחד, סגי. ובימינו אלה
מתירין הרבנים את האשה להינשא שוב
אפילו במקום שאין שום עדים כלל אלא
עדות נסיבתית, כגון מברק ממשרד
מלחמה בוואשינגטון שבעלה מת, או
עכ"ם המסיה לפי תומו לחבריו בבית
משתה שהכיר את ראובן, בעל רבקה,
והוא ראה את ראובן מת. איש יהודי
ששמע את השיחה הזאת כשר להעיד
לפני בית-דין מה ששמע ועל סמך
עדות כזאת יתירו הרבנים את רבקה
להינשא שוב. אבל אם האשה תובעת
את כתובתה, עליה להביא שנים עדים
כשרים שראובן מת, כדין התורה.
כל זה מוכיח עד כמה הקלו חכמינו
ז"ל אפילו בדני עריות בכדי להציל
בת ישראל מכבלי עגינות.

ב

תנועה לחדש את הסמיכה בכדי
שנוכל להשיב את שופטינו כבראשונה,
איננה חדשה. לפני ארבע מאות וחמ-
שים שנה, בערך, כבר השתדל, כידוע,
הרב ר' יעקב בירב, אחד מגדולי
הרבנים בצפת, לחדש את הסמיכה
בארץ ישראל על פי התכנית שהורה
הרמב"ם, שאם כל חכמי ארץ ישראל
יסמיכו אחד מהם או ייחשב המוסמך
הזה כאילו היה אחד מהשלשלת העתי-
קה, שראשיתה היתה בסמיכת יהושע
על ידי משה רבנו.

עשרים וחמישה רבנים תושבי ארץ
ישראל התאספו בצפת, שהיתה אז
המרכז היותר גדול בעולם של גדולי
תורה, והסמיכו את הרב ר' יעקב
בירב, והוא הסמיך מיד עוד ארבעה
רבנים, אחד מהם היה הרב ר' יוסף
קארו, בעל השולחן ערוך. לא ארכו
הימים והסמיכה נתבטלה לרגלי מח-

** בין המתנגדים היה אפרים קפלן, מעורכי ה"מארגען זשורנאל".

ואמר: «אל נא נתיאש אפילו מאלה שמחללים, מזלזלים ומהרסים בארצנו הקדושה את כל קדשי ישראל». והמשיך: «היום קראנו במגילת רות את דברי רות המואביה שאמרה לנעמי חמותה: 'עמך עמי ואלקיך אלקי', זאת אומרת, שכל מי שהוא דבוק בעמנו והוא מוכן להקריב את חייו בעד קיום עמנו וארצנו, כמו אלה שאנחנו מחי רימים אותם כבוגדים, יש תקווה שסוף סוף יודו באלקינו. ואם המה לא ישובו בחייהם, בטוחים אנו שצאצאיהם יהיו יהודים נאמנים לה' ולתורתו».

ברור, שכדי לחנך ולגדל דור כזה יש לתקן הרבה דינים ומנהגים שהיה צורך חיוני בהם בדורות שעברו, אך אינם עולים יפה עם החינוך שהדור החדש מקבל בבתי ספר החילוניים, וגם מחוצה להם. אינני מתכוון שנהדל מלהורות את עיקרי המסורה שירשנו מאבותינו, ושזמננו היה צורך חיים בהם. אבל אם אנו שואפים שבנינו ובנותינו ישארו במחננו חייבים אנו להשתמש באמצעים אחרים, אמצעים העולים ליפה עם רוח הזמן ותנאי החיים. אחרת, הנוער יבקש לו ערי מקלט בין הנוצרים.

מובן מאליו שאין אנו רשאים לסלק או לשנות מנהגים, ביחוד אלה שהתגשמו בהלכות, אלא אם כן אנו מתכוונים לפרוץ בחומת הדת. ואמנם, בתנאים השוררים כיום, אנו נותנים מקום ל"ראבאים" למיניהם לתקן תקנות. צרכי הזמן ודרישות החיים כופים עלינו את הצורך בבית-דין עליון, כעין הסנהדרין לפנינו, שיוכלו לנו בדרך הישר לפי רוח מסורתנו ותפיסות הקידמה בימינו.

להוכיח לנו שרק שמירת המצוות תציל לנו מהיעלמות בתור אומה מן העולם. במשך ימי קיומנו ראינו במו עינינו ירידתן של אומות גדולות וחזקות, ואנו עודנו קיימים. אבי ידע היטב שגם בימינו אלה כל אומה ואומה מתאמצת להמשיך את קיומה על ידי שמירת תרבותה. במשך מאת השנים האחרונות הרבה מלחמות נלחמו למען קוממיות לאומית וחופש, ואף בימינו אלה, עדים אנו למלחמות לא רק בין ארצות שונות אלא גם בתוך גבולות מדינה אחת, כמו בארצנו, ארצות הברית. הכושים הנאורים דורשים ש"תרומתם התרבותית לא תשכח וטוענים שחובה מוטלת על הממשלה להיכילה בתוך תרבות ארצנו. וגם ה"אידישים" טים" בינינו "גלחמים" שהשפה האידית תנוצח לעולם ועד בבתי-ספר, במוסדות תרבות, בספרות ועוד.

בקיצור: הכל יודעים שקיום האומה תלוי בתרבותה, וכיוון שהאומה הישראלית עודנה קיימת אחרי אלפיים שנה שהיינו מפוזרים ומפורדים בארצות התבל, הרי בעל כרחנו נודה שרק תרבותנו ואורח-חיינו עשו את הפלא הזה. ומה שאבי הכיר לפני שמונים שנה, מכירים היום הרוב הגדול של החרדים בינינו, ולכן נתעוררה תנועה עצומה ליצור בית-דין עליון, שתהיה לו הסמכות לעשות תיקונים בדת, מבלי לזלזל בעיקרי הדת. העובדה שמספר גדול מתושבי ארץ אבותינו אינם שומרי-דת איננה טעם ליאוש ורפיון ידים. זכורני שפעם אחת בליתי את חג השבועות בירושלים, והתפללתי בבית הכנסת "ישורון". שם שמעתי רב אחד שהטיף